

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора
Бєлікової Наталії Олександрівни
на дисертаційне дослідження Лянного Юрія Олеговича
«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Першочергова увага з боку держави до розвитку національної освіти взагалі і вищої, зокрема - це вкрай назрілий відгук на виклики часу, адже нині українська вища школа знаходиться на хвилі глибинних освітніх реформ, які передбачають підготовку гармонійно розвиненої особистості, професійно компетентної, ініціативної, здібної до творчої життєдіяльності в суспільстві, що інтенсивно трансформується.

Поряд з тим, соціально-економічні перетворення в Україні, глобальна екологічна криза актуалізували проблему збереження фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я людини. Аналіз якості життя українців та таких її показників, як очікувана тривалість життя та очікувана тривалість здорового життя, засвідчують суттєве відставання України від більшості провідних країн світу, досвід яких засвідчує, що більшості основних причин втрати здорових років життя можна уникнути, впроваджуючи нові підходи у системі управління здоров'ям населення та ефективно реалізуючи оздоровчі й реабілітаційні технології.

Недосконалість системи охорони здоров'я, низький рівень усвідомлення цінності здоров'я як власного капіталу, перебування переважної більшості населення в умовах соціально-економічної нестабільності призвели до підвищення показників смертності, захворюваності та інвалідності. До такого висновку ще у грудні 2015 року дійшла оцінювальна місія з питань реабілітації Всесвітньої організації охорони здоров'я. У своєму звіті комісія констатувала, що послуги реабілітації в Україні традиційно надаються в курортному середовищі, а законодавство щодо реабілітації в Україні фрагментоване й позбавлене координації між уповноваженими міністерствами та організаціями.

Водночас, українське кадрове забезпечення реабілітації не досягає світових та європейських стандартів.

Варто зауважити, що процеси реформування вітчизняної системи надання реабілітаційної допомоги, започаткування яких ми спостерігаємо сьогодні, свідчать про певні зрушення у вирішенні окреслених проблем. У цьому сенсі актуалізується і проблема підготовки професіоналів із реабілітації, здатних організувати адекватне надання реабілітаційних послуг тим, хто їх потребує.

Зважаючи на соціальне й практичне значення заявленої проблеми, а також її недостатнє розроблення, дисертаційне дослідження Ляного Юрія Олеговича на тему «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах» є актуальним і своєчасним, оскільки дисертант намагається окреслити шляхи ефективного формування готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає тематичному плану наукових досліджень Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка з наукового напрямку «Теоретико-методологічні і організаційно-методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації та корекційної педагогіки» (державний реєстраційний № 0115Ш05933).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 10 від 27 травня 2013 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол №532 від 18 червня 2013 року).

Оцінюючи ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Ю.О. Ляного, слід зазначити, що значною мірою вона забезпечується чіткою структурою роботи та її логічною цілісністю, в якій матеріал викладений послідовно, а також комплексно розкрита проблема, визначена у дослідженні.

Структура дисертації, яка складається зі вступу, шести розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків, є обґрунтованою, а її складові взаємопов'язаними. Чітко визначено категоріальне поле дослідження, що сприяло ефективному забезпеченню логіки наукового пошуку та науковому обґрунтуванню основних положень дисертації згідно поставлених завдань.

Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень забезпечується використанням комплексу оптимальних методів науково-педагогічного дослідження, які взаємно доповнювали один одного: теоретичних, емпіричних і статистичних. Позитивним є те, що методи дібрані відповідно до завдань кожного з трьох етапів дослідження. Достатньою є й джерельна база дослідження, що налічує 525 найменувань, з яких 50 - іноземними мовами.

Провідна ідея, якої дотримується Юрій Олегович, полягає у розумінні феномену «професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах» як системи психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку навчального процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання інноваційного характеру щодо здійснення наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Нам імponує думка дисертанта щодо визначення готовності майбутній магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг як інтегративного особистісного новоутворення, що виявляється налаштованістю до застосування методів і засобів науково-дослідної роботи та інтересом до роботи у галузі відновлення здоров'я людини, наявністю професійно орієнтованих знань, умінь та навичок, значущих особистісних і професійних якостей та досвіду використання засобів фізичної реабілітації.

В основу концепції дослідження покладено наукові положення, які

розкривають систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації як сукупність цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків; як складову вищої освіти, яка націлена на ефективне формування готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Дисертант демонструє належну структурованість наукового мислення, розглядаючи концепцію дослідження посередництвом взаємопов'язаних, взаємодіючих та взаємозалежних один від одного концептів: методологічного, теоретичного та практичного.

Юрій Олегович виходить з гіпотетичного припущення й підтверджує його результатами дослідження, що професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах набуває ефективності, якщо впровадити у процес їх підготовки розроблену та науково обґрунтовану систему, що враховує специфіку підготовки в умовах магістратури і відображає концепцію, модель та педагогічні умови, структуру готовності, критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень базується на основі проведеного аналізу та узагальнення зібраних і опрацьованих особисто автором первинних матеріалів та достатнім обсягом вибірки. З метою дослідження стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України було проведено анкетування 723 магістрантів і 120 викладачів 10 вищих навчальних закладів; а також 58 співробітників різнопрофільних спеціалізованих реабілітаційних закладів.

Для оптимальної достовірності результатів до формувального експерименту залучено 250 студентів (127 експериментальної та 123 контрольної груп). Експериментально-дослідну роботу проведено на базі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Достовірність дослідження забезпечується ретельною експериментальною перевіркою висунутих теоретичних положень, результати якої свідчать про те, що збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності до наукової і професійної діяльності на 5,69% у контрольній і на 10,55% в експериментальній групах; із середнім рівнем на 8,46% у контрольній і на 16,22%) в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 14,15%) у контрольній і на 26,77%) в експериментальній групах, що дозволяє стверджувати про успішне вирішення проблеми за рахунок впровадження системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

Не викликає сумнівів **наукова новизна і теоретична значущість** даного дисертаційного дослідження, найбільш значимими з яких є те, що вперше розроблено, науково обґрунтовано, експериментально перевірено та впроваджено систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка базується на компетентнісному, аксіологічному, суб'єктно-діяльнісному, парадигмальному, акмеологічному, синергетичному, системному та культурологічному методологічних підходах і зарубіжному та вітчизняному досвіді професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації в умовах сучасної парадигми вищої фізкультурної освіти; розроблено та теоретично обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах у логічній взаємообумовленості і взаємозалежності цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків.

Дисертант цілком справедливо доводить, що результативність системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах детермінована педагогічними умовами, зокрема: трансформацією змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку

реабілітаційних послуг; формуванням ціннісного ставлення магістрантів до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій; застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі; розвитком досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів.

Слід особливо підкреслити, що автор здійснив ґрунтовний аналіз досвіду професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах США та Канади, Австрії і Нідерландів, країн Балтії та Австралії і відзначив такі тенденції підготовки магістрів з фізичної реабілітації/терапії в зарубіжних країнах, які успішно в тій чи іншій мірі впроваджено у практику підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вітчизняних, вищих навчальних закладах: орієнтація на самостійну роботу магістрів, широке використання сучасних технологій навчання, інноваційні підходи до аудиторної роботи, наближення практичної підготовки до реальних умов майбутньої професійної діяльності, зокрема, практика з реальними пацієнтами, розвиток досвіду роботи в мультидисциплінарній команді.

Дисертант обґрунтував структуру готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності через взаємопов'язані, взаємозалежні та доповнюючі один одного мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний компоненти. Визначив однойменні критерії, їх показники та рівні (низький, середній і високий) сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

Оцінюючи **практичну значущість** результатів дисертаційного дослідження, необхідно зазначити, що дисертантом створено і апробовано сучасну систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка базується на позитивних здобутках зарубіжного досвіду і дозволяє усвідомити суспільну необхідність якісного оволодіння магістрантами професійно орієнтованими знаннями,

вміннями та навичками, особистісними і професійно значущими якостями, зокрема комунікативними й організаційними здібностями, творчим потенціалом та емпатією, що дозволить їм ефективно застосовувати засоби науково-дослідної роботи та засоби фізичної реабілітації при роботі у мультидисциплінарній команді фахівців різного профілю.

Позитивним в роботі є те, що автором обґрунтовано особливості реалізації компетентнісного, аксіологічного, суб'єктно-діяльнісного, парадигмального, акмеологічного, синергетичного, системного, культурологічного методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

Запропоновані у дисертації теоретичні положення, висновки і рекомендації можуть бути використані у навчально-виховному процесі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, майбутніх фізичних терапевтів та майбутніх ерготерапевтів, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців відповідного профілю та науковій і практичній діяльності фахівців з фізичної реабілітації.

Необхідно зазначити, що розроблені автором наукові положення та результати дослідження достатньо широко апробовано й впроваджено у навчальний процес вищих навчальних закладів різних регіонів України, про що свідчать відповідні довідки.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувана в опублікованих працях. Висновки і рекомендації за результатами дослідження повністю відображені в авторефераті й опублікованих автором наукових працях. Логічність і системність викладу матеріалу, а також застосування адекватних поставленим завданням методів дослідження забезпечують науково-практичну змістовність розроблених положень і зроблених висновків.

Публікації Ю.О. Лянного (якісно і кількісно) відповідають ustalеним вимогам, у повному обсязі віддзеркалюють зміст та результати виконаного дослідження. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 97

наукових і навчально-методичних працях, серед яких: 1 монографія, 15 навчально-методичних розробок, з них 7 навчальних посібників; 32 статті у наукових фахових виданнях України, з них 9 статей у виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття у зарубіжному фаховому виданні; 48 статей у збірниках матеріалів конференцій та інших видань.

Разом з тим, основні положення та результати дисертаційного дослідження обговорені на 53 науково-практичних конференціях, у тому числі на 27 міжнародних, 23 всеукраїнських та 3 регіональних; на щорічних підсумково-звітних конференціях Навчально-наукового інституту фізичної культури та засіданнях кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка; засіданні Секції з фізичної культури і спорту Відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України.

Позитивної оцінки заслуговують додатки, які унаочнюють етапи та результати здійсненої Ю.О. Лянням експериментальної, а також навчально-методичної роботи.

Автореферат дисертації ґрунтовно і точно розкриває зміст дисертаційного дослідження, дає повне уявлення про його наукову цінність та практичну значущість.

Високо оцінюючи результати дисертаційного дослідження Лянного Юрія Олеговича, вважаємо за необхідне висловити певні міркування, що виникли у процесі рецензування дисертації:

1. У дисертації центральну позицію займає категорія «готовність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг». Потребує додаткової аргументації позиція автора щодо розмежування понять «наукова діяльність» і «професійна діяльність», адже вони є супідлеглими: професійна діяльність магістрів з фізичної реабілітації включає в себе і наукову діяльність, що передбачено змістом стандартів вищої освіти щодо підготовки магістрів у частині інтегральної компетентності

випускника: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій.

2. Проаналізувавши навчальні плани підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації провідних вищих навчальних закладів України, автор зазначає, які кваліфікації отримують їх випускники. Разом з тим, яку кваліфікацію отримують випускники Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, у дисертації не зазначено.
3. У структурі готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності автор виокремлює особистісний компонент, який включає наявність емпатії. Багато фахівців вважають емпатію вродженою властивістю, яка є генетично детермінованою, тому життєвий досвід може тільки підсилити або послабити її. Доцільно було б більш ґрунтовніше розкрити особливості розвитку емпатійних здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у процесі їх професійної підготовки.
4. Однією з педагогічних умов, визначених автором, передбачено трансформацію змісту вищої освіти майбутніх магістрів фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Разом з тим, механізм її реалізації ґрунтовно не розкрито. Зокрема, трансформацію змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації дисертант розкриває через зміст нормативних (базових) дисциплін, які вивчаються майбутніми магістрами фізичної реабілітації («Санаторно-курортна реабілітація» та «Лікувальна гімнастика»). На нашу думку, трансформація змісту освіти могла би бути реалізована за рахунок вивчення дисциплін варіативної складової, яка відображала б регіональні потреби ринку реабілітаційних послуг.

5. У моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах автор виокремлює етапи цієї підготовки: інформаційний, професійно-змістовий та аналітико-корективний. Бажано було б ґрунтовніше проаналізувати, як відбувається професійне становлення майбутніх магістрів з фізичної реабілітації протягом всіх етапів та за яких умов здійснюється перехід на наступний етап.
6. У графічному зображенні моделі автор наводить як форму навчання студентів стажування. Разом з тим, на с. 277 тексту дисертації, в переліку форм навчання, стажування відсутнє. Чи застосовувалася така форма навчання майбутніх магістрів з фізичної реабілітації: якщо так, то в чому полягають її особливості?
7. У тексті дисертації неодноразово зустрічається словосполучення «ринок реабілітаційних послуг» як узагальнена назва сфери діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. У той же час автор не конкретизує, яку діяльність і у яких закладах можуть здійснювати магістри з фізичної реабілітації по закінченню вищого навчального закладу, хоча вказує на вагомий роль у сприянні працевлаштуванню майбутніх магістрів відділу працевлаштування випускників вищого навчального закладу.

Викладені міркування викликані інтересом до даного дисертаційного дослідження та актуальністю питань, які розглядаються автором, мають рекомендаційний характер та ніяк не знижують наукової цінності рецензованої роботи, яка вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу і новизною методичних пропозицій.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційне дослідження Ляного Юрія Олеговича «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах» є самостійним, завершеним фундаментальним дослідженням актуальної педагогічної проблеми. Розроблені дисертантом теоретичні положення та одержані у процесі педагогічного експерименту

позитивні результати є вагомим внеском у розвиток теорії та методики професійної освіти. За якістю дослідження, рівнем наукової новизни одержаних результатів та їх практичною цінністю робота повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12-14 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами), а її автор – Лянной Юрій Олегович, – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри теорії фізичного
виховання, фітнесу та рекреації
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
доктор педагогічних наук, професор

Н. О. Белікова

